

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEME LA GAE (HL)

LEPHEPHE LA PELE (P1)

DIBATSELA 2025

MEPUTSO: 70

NAKO: Diiri tše 2

Palomoka ya matlakala a dipotšišo ke 10.

DITAELO LE TSHEDIMOŠO

1. Lephephe le, le arotšwe ka DIKAROLO TŠE THARO, e lego YA A, YA B le YA C.

KAROLO YA A: Tekakwešišo (30)
KAROLO YA B: Kakaretšo (10)
KAROLO YA C: Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo (30)

2. Bala ditaelo KA MOKA ka tlhokomelo.
3. Araba dipotšišo KA MOKA.
4. Thoma KAROLO YE NNGWE le YE NNGWE letlakaleng LE LEFSA.
5. Thala mothalo ka morago ga KAROLO YE NNGWE le YE NNGWE.
6. Dikarabo di nomorwe go swana le dipotšišo.
7. Tshela mothalo ka morago ga karabo YE NNGWE le YE NNGWE.
8. Hlokomela mopeleto le tlhamo ya mafoko.
9. Nako yeo e akanywago ge go arabja lephephe le e ka ba ka tsela ye:
- KAROLO YA A: Metsotso ye e ka bago ye 50
KAROLO YA B: Metsotso ye e ka bago ye 30
KAROLO YA C: Metsotso ye e ka bago ye 40
10. Ngwala ka bothakga le ka mongwalo wa go balega.

KAROLO YA A: TEKAKWEŠIŠO**POTŠIŠO YA 1**

- 1.1 Bala setšweletšwa sa ka tlase ka tlhokomelo gore o kgone go araba dipotšišo tša go latela.

SETŠWELETŠWA SA A**BOSENYI GA BO NA MOPUTSO**

- 1 Mohlokatsebe ke lesogana le le welego kalana le go golela motseng wa GaMamabolo. O godišitšwe ke bomakgoloagwe ka ge batswadi ba gagwe ba tšerwe ke phiri a sa nkga mekgato. Go goleng ga gagwe e be e le ngwana wa lerato, tlhompho le boikokobetšo ebile a rata thuto. Le ge e be e le tšhiololo, lapeng la gabo ba be ba sa tope tša fase ka ge rakgoloagwe a be a na le serapana sa merogo, diruiwa ebile a hwetša mphiwafela. Ka mehla o be a phela a le ka lapeng a dira mešongwana ya gagwe ya sekolo le go thuša go hlokomela mehlape ya rakgoloagwe. 5
- 2 Mohlokatsebe o gotše bjalo go fihla a eya sekolong se se phagamego a dira Mphato wa 10. Motho a ka re o paletšwe ke go kgetha bagwera ba maleba ka ge lesogana le le ile la ikhwetša le le ka gare ga sehlopha sa go tshwenya batho le go šomiša diokobatši. Ka nnete ya šika le ye e garago le yona e tlo gara. Mohlokatsebe o ile a fetoga boka leobu ge le fetola mebala. Yena le bagwera ba gagwe ba ile ba thoma go tshwenya setšhaba sa GaMamabolo le dinagamabapi. Ba be ba betha, ba phaya thetho le go utswetša batho. Se sengwe gape ke gore ba be ba utswa dithapo tša mohlagase ka metseng bošego ge batho ba sa ile ka bja matlogadibešong. 15
- 3 Masogana a a go hloka tsebe a ile a tšwela pele ka ditiro tša ona tša boganka a be a ipha leina la: 'KE BA MOYA.' Mokgekolo le mokgalabje ba lekile go kgala Mohlokatsebe ya ba o ka re ba tšhela leswika ka meetse. Ba tla bona ba dirile eng diputswa tša batho? Mmaneagwe le yena o rile a sa re o mmontšha tsela a mmotša ge madibeng a bokubu le bokwena a sa go tsebe. Barutiši le bona ba mmileditše gantši dikantorong tša bona ba leka go mo kgala ya ba o ka re ba tima mollo ka pharafene ka ge a ile a ithiba ditsebe. Maphodisa a motseng wa gabobona le wona a be a šetše a lapišitšwe ke melato ya masogana a. Go be go sa fete beke ba se ba amogela melato ya bona. 20
- 4 Nko e gotše fela, go dupa ga e go tsebe. Ka ge matšatši a sa hlabe ka go swana, ka letšatši le lengwe masogana a a ile a kwana go ya go swara poo gona mo motseng lebenkeleng la go rekiša madila. Ba be ba lemogile gore lebenkele le le dira tšhelete kudu mafelelong a kgwedi. Ba kwane bjalo gomme bošego ba napa ba leba gona. Ba be ba apere dipipasefahlego le dikefa. Bjalo ka mehleng ba ile ba tsena ka moo lebenkeleng gomme ba se lemoge gore rakgwebo o ba beile leihlo. Ba ile ba sa ipha dithoto tša gagwe, ge ba re mahlo iša, ba bona a ba lebile a swere sethunya. Bagwera ba Mohlokatsebe ba ile ba tšwa ka 35

	matsikangope a lebenkele gomme ba hlanola direthe. Ge e le Mohlokatsebe yena o ile a ba kolobe ya lešala morago. Gatee fela rakgwebo a mo swara a ba a mo fa dingwathameratha tše mmalwa. Morago ga fao a hlaba mokgoši gore setšhaba se tle se mmontšhe tšeo a di bonago.	40
5	Ka morago ga metsotso e se mekae, ke ge batho ka moo lebenkeleng e le mabu le matlakala. Setšhaba le sona se ile sa thoma go mmetha gore a hloke le bobono. Mokgekolo Mologadi o ile a bitšwa. Go fihleng ga gagwe a khunama pele ga motlogolo wa gagwe a thoma go lla. 'Ke go boditše gore o na le megabaru! Bona gore megabaru ya gago lehono e go lahletše kae. Ruri ka nnete ka dinako tše dingwe o tla hlagolela leokana la re go gola la go hlaba '. Ao ya ba mantšu a mokgekolo ge a be a botša Mohlokatsebe pele ga setšhaba. Mahlong a gagwe go ela megokgo. Sefahlego sa gagwe se hlomola pelo. Le ge o be o mo hloile o be o tla mo kwela bohloko.	45 50
6	Ka nnete popotela ye e sa kwego e wetše leretheng la mohwelere. Maphodisa gammogo le ambulanse ba ile ba bitšwa go tlo hlakodiša lesogana. O išitšwe bookelong go hwetša thušo ya maleba. Gona moo o be a letilwe ke maphodisa ka wotong. Ge a hwetša bokaone o ile a romelwa thwii kgorong ya tsheko. Naga ya ba gona ge e hlomotšwe mootlwa. Ge e le Mohlokatsebe yena gwa šala boitsholo fela ka ge bokamoso bja gagwe e le gona bo senyegile.	55
[Mothopo: Boitlhamelo bjo bo nago le dinyakišišo]		

1.1.1 Go tšwa TEMANENG YA 1 tsopola dika tše di laetšago:

- (a) Go hlokošana. (1)
- (b) Go ba yo monnyane. (1)

1.1.2 Ka morago ga go bala TEMANA YA 1, laetša mabaka A MARARO a a dirilego gore Mohlokatsebe a gole gabotse ka gabo. (3)

1.1.3 Go tšwa TEMANENG YA 2 efa tiragalo E TEE ya go laetša gore Mohlokatsebe le bagwera ba gagwe ba be ba tshwenya setšhaba le dinagamabapi. (1)

1.1.4 Akaretša TEMANA YA 2 ka dintlha TŠE PEDI. (2)

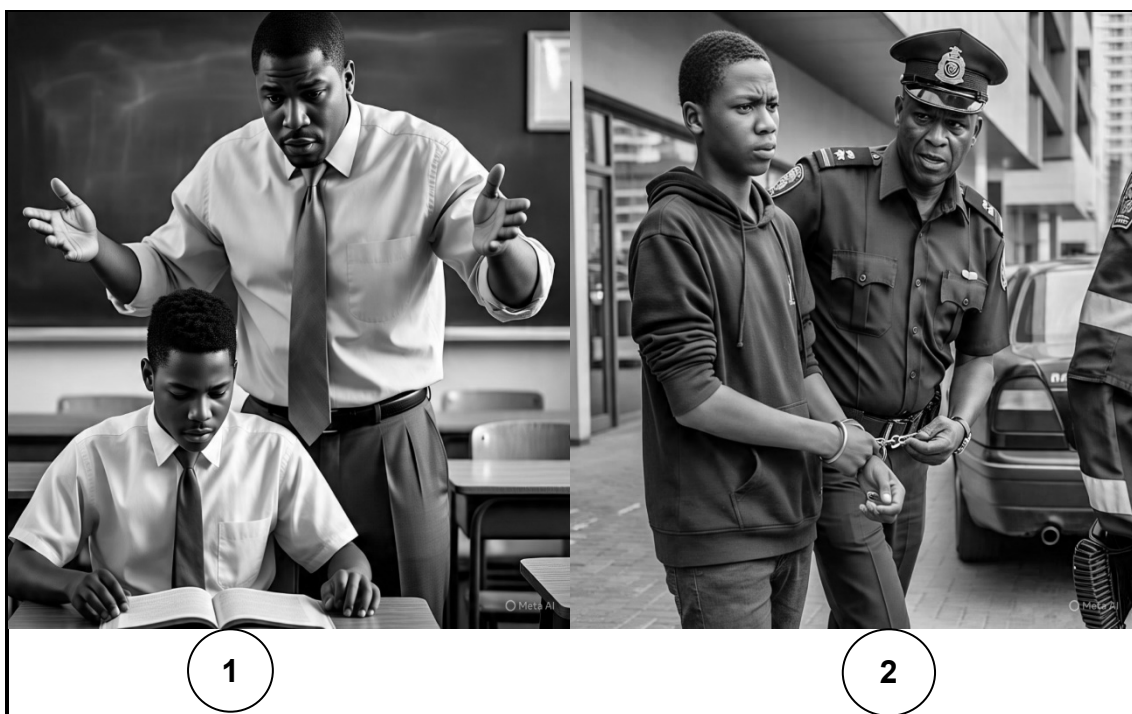
1.1.5 Go ya ka TEMANA YA 3 hlaloša mabaka A MARARO a a laetšago gore Mohlokatsebe o be a sa theeletše. (3)

1.1.6 Hlaloša se se dirilego gore bagwera ba Mohlokatsebe ba tšwe ka letsikangope. (1)

- 1.1.7 Ka morago ga go bala TEMANA YA 4 akanya se se dirilego gore rakgwebo a beye Mohlokatsebe le bagwera ba gagwe leihlo. Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 1.1.8 Go ya ka TEMANA YA 5 hlatholla polelo ya seema ye e kotofadišwego o be o hlaloše ka moo e dirišitšwego ka gona temaneng ye. (2)
- 1.1.9 Na ditiragalo tša TEMANA YA 5 di fapana bjang le molaotheo wa Afrika-Borwa? (2)
- 1.1.10 Na maikutlo a gago ke afe mabapi le seo Mohlokatsebe le bagwera ba gagwe ba bego ba se dira? Fahlela. (2)

1.2 Lekodišiša seswantšho se sa ka tlase gore o kgone go araba dipotšišo tša go latela.

SETŠWELETŠWA SA B

[Mothopo: Meta AI]

- 1.2.1 Kgetha karabo ya maleba. Kalo ye e tšweletšwago ke SESWANTŠHO SA 1 SETŠWELETŠWENG SA B ke: (1)
- A Phapošeng ya boapeelo
B Phapošeng ya bodulelo
C Phapošeng ya borutelo
D Phapošeng ya bojelo
- 1.2.2 Efa tiragalo ya SESWANTŠHO SA 1 SETŠWELETŠWENG SA B. (1)

- 1.2.3 Bapetša se se tšwelelago TEMANENG YA 6 SETŠWELETŠWENG SA A le SESWANTŠHO SA 2 SETŠWELETŠWENG SA B. (2)
- 1.2.4 Akanya maikutlo a monna yo a lego SESWANTŠHONG SA 1. Fahlela ka ntlha E TEE. (2)
- 1.2.5 Ka dintlha TŠE PEDI efa ponelopele ya gago mabapi le mogolegwa SESWANTŠHONG SA 2. (2)
- 1.2.6 Na ke ntlha goba kgopolo fela gore mogolegwa wa SESWANTŠHONG SA 2 a ka fetola maitshwaro ka morago ga go golegwa? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: KAKARETŠO**POTŠIŠO YA 2**

Badišiša setšweletšwa sa ka tlase gomme o se akaretše ka dikgopolokgolo tše di laetšago **bohlokwa bja mehlare**.

ELA HLOKO:

1. Kakaretšo ya gago e be le dintlha tše 7 gomme e se fete mantšu a 90.
2. Ngwala ka tsela ya temana.
3. O se ngwale hlogo ya kakaretšo.
4. Bontšha palo ya mantšu mafelelong a kakaretšo.
5. Kakaretšo e be ka mantšu a gago.

SETŠWELETŠWA SA C**A RE BJALENG MEHLARE**

Mehlare ke diphedi tše bohlokwa lefaseng. Batho ba swanetše go netefatša gore e dula e hlokometšwe. Ge o sepela go rarela le naga, o kgona go lemoga gore bontši bja Mafrika-Borwa bo hloka tsebo ya bohlokwa bja mehlare. Batho ba phela ba rema mehlare ka malapeng a bona ka ge ba re e a tšhilafatša. Mehlare ye e lego kgauswi le mebila le yona e a rengwa gore baotledi ba kgone go bona tsela, ba efoge dikotsi mebileng. Ka nako ye nngwe ba e remela gore e hlola meriti ye e dirago leswiswi gomme batho ba ka gobatšwa ke dikebekwa ka ge ba tla be ba sa di bone gabotse. Badudi ba ga ba lemoge gore ba bolaya diphedi tše dintši le magae a tšona ka ge mehlare e le magae a diphedi tša go fapafapana.

Matšatšing a lehono seemo sa leratadima se fetoga letšatši ka letšatši. Ka nako ye nngwe go fiša kudu mola ka ye nngwe go tonya kudu e bile go tšutla le moya wo montši. Mehlare e šireletša dintlo tša gaborena gore di se tšewe ke madimo a bogale a a ka rutlollago ditlhaka tša dintlo. Ge go fiša, batho ba swanela dikopano tša makgotla a mekgatlo ye e fapanego meriting ya mehlare gore ba se tšhungwe ke letšatši. Ba dira se gore ba kgone go hlabja ke moya wo mmosana wa go fola.

A o kile wa etela mafelo a bohwa? Mo gona o tla lemoga gore mehlare e botsefatša naga ya rena. O tla hwetša batho ba ipshina ka go tšea diswantšho kgauswi le mehlare. Diswantšho tša gona o tla hwetša di lebelelega gomme di goga šedi dikgokaganong tša leago. Re se lebale gore dienywa tša go fapafapana tša go fepa mmele di hwetšagala mehlareng. Mafelo a go lengwago go ona go dula go bjetšwe mehlare ka ge go thwe e dira gore go se be le kgogolego ya mobu ye e ka amago dibjalo tša balemi gampe. Mo Afrika-Borwa go na le diintasteri tše dintši tše di tšhilafatšago moya. Mehlare e thuša gore moya wa naga o se tšhilafale. A re ithuteng go hlokomela mehlare.

[Mothopo: Boitlhamelo bjo bo nago le dinyakišišo]

KAROLO YA C: DIBOPEGO LE MELAO YA TŠHOMIŠO YA POLELO

- Dithekniki tša papatšo le khathune.
- Tlotlontšu le tšhomišo ya polelo.
- Dibopego tša lefoko.
- Temogo ya tšhomišo ya polelo ka tsinkelo.

POTŠIŠO YA 3: PAPATŠO

Lebeledišiša papatšo ye ya ka tlase gore o kgone go araba dipotšišo tša go latela.

SETŠWELETŠWA SA D

MOTSWAKO DITHUTONG

★ ★ ★

INGWADIŠETŠE DITHUTO TŠA TLALELETŠO LEHONO!

MPHATO WA 10-12
SEPEDI LELEME LA GAE
SEPEDI LELEME LA TLALELETŠO

DITIRELO:

- Tsena diiri tše nne ka beke
- Melekwana ya beke le beke
- Boitokišetšo bja ditlahlobo

Hwetša tšohle ka R150 fela, o ipshine ka go ba naletšana.

Motswako Dithutong
067 589 5844

O Iphihletšeng?

Kitimela gaMotswako Dithutong !!

[Mothopo: <https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images>]

3.1 Na papatšo ye e lebišitšwe go bomang? (1)

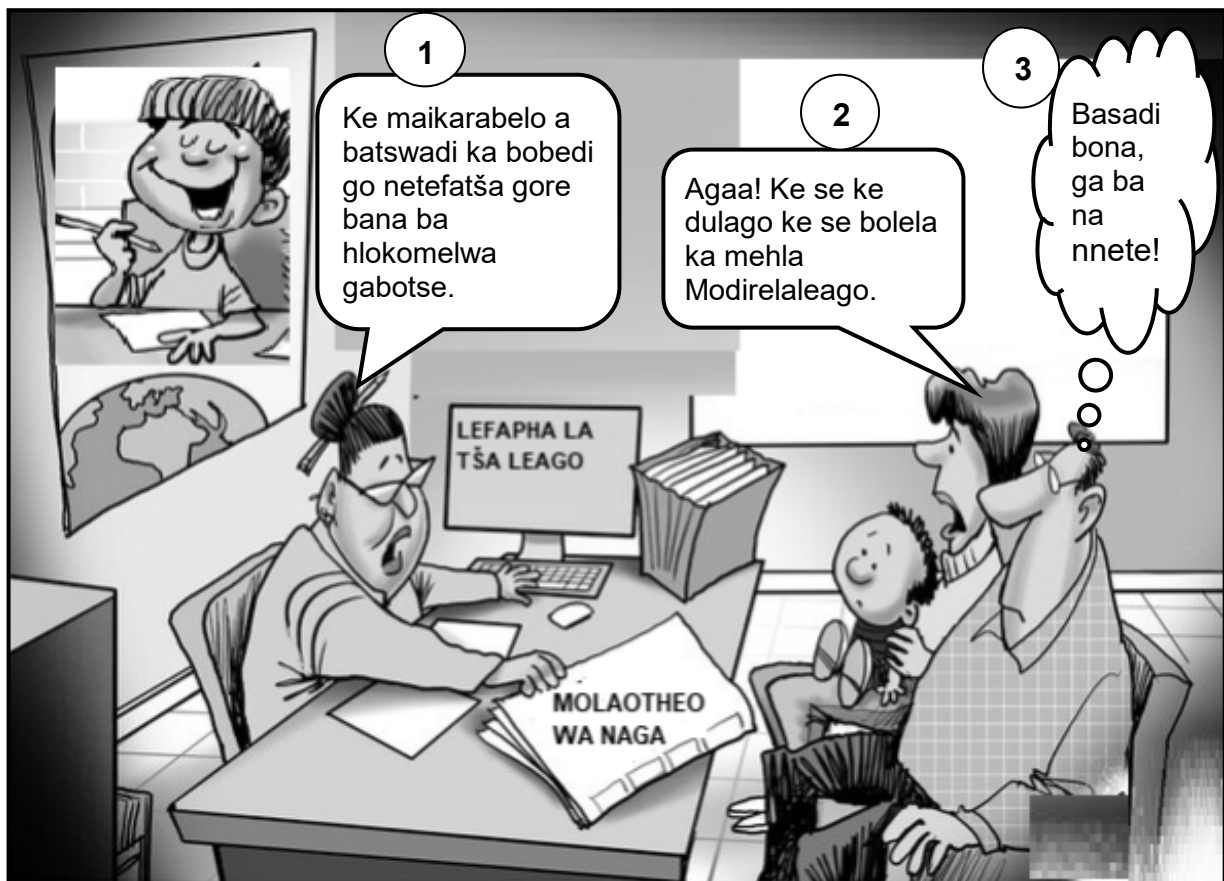
3.2 Tsopola polelo ya go gokagoketša papatšong ye. (1)

- 3.3 3.3.1 Šomiša lediri 'ngwala' go hlaola mošemane yo a lego papatšong. (1)
- 3.3.2 Efa bonnyane bja puku ye e lego papatšong. (1)
- 3.4 Hlaloša meholo YE MEBEDI ya tirišo ya fonte ye nnyane papatšong ye. (2)
- 3.5 Ka dintlha TŠE PEDI ahlaahla mohola wa tšweletšo ya dikgokagano papatšong ye. (2)
- 3.6 Na o a dumela gore go na le tswalano gare ga molaetša wa papatšo ye le seswantšho sa yona? Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- [10]

POTŠIŠO YA 4: KHATHUNE

Lebeledišiša khathune ye ya ka tlase gore o kgone go araba dipotšišo tša go latela.

SETŠWELETŠWA SA E

[Mothopo: www.garyvarvel.com]

- 4.1 Kgetha karabo ya maleba. Khathune ye e mabapi le:
- A Tlhokomelo ya batswadi
 - B Tlhokomelo ya basadi
 - C Tlhokomelo ya banna
 - D Tlhokomelo ya bana
- (1)

- 4.2 Efa kalo ya khathune ye. (1)
- 4.3 Bapetša tirišo ya polelosefahlego ya mosadi wa PUDULA YA 1 le ya monna wa PUDULA YA 3. (2)
- 4.4 Efa leadingwa go tšwa sefahlegong sa mosadi wa PUDULA YA 1 o be o hlaloše ka moo le latelago melao ya maadingwa. (2)
- 4.5 Hlatholla ka moo polelo ya monna wa PUDULA YA 3 e tšweletšago kgethologanyo ka gona khathuneng ye. (2)
- 4.6 Akanya mabaka A MABEDI a go dira gore modirelaleago a laetše monna molaotheo wa naga. (2)
- [10]**

POTŠIŠO YA 5: TEMANA

Badišiša setšweletšwa sa ka tlase gore o kgone go araba dipotšišo tša go latela.

SETŠWELETŠWA SA F

THEKGO YA BANA

Mosima ke mosetsana yo bohlale. O šetše a hweditše sebaka sa go yo tsena yunibesithi ngwageng wo o tlogo. O re batswadi ba gagwe ge ba na le tšhelete ba kgonthišiša gore ba mo iša mabenkelengkgoparara go yo mo rekela tše dingwe tša dilo tše a di hlokago bjalo ka diroko, dikhethe, dijesi le dikhipa. Se se tloga se mo thabiša kudu. Batswadi ba bohlokwa maphelong a bana. Ba fa bana lerato le thekgo bophelong. Ngwana yo a hwetšago thekgo ya maleba ka gae, o ba le boitshepo. **O šoma kudu sekolong** gomme o tšwelela gabotse dithutong. Ee, bana ba mohuta wo re hlwa re ba bona. Barutwana ba bangwe ba a ba duma. Maloba mo ke hweditše Mosima a phutha ka ge a le kgauswi le go tlo ya yunibesithi. Yena o dula a nagana ka thuto fela. Ruri re leboga batswadi ba ba thekgago bana ba bona. Batswadi ba mohuta wo ke mohlala setšhabeng. 10

[Mothopo: Boitlhamelo]

- 5.1 Go tšwa lefokong la mathomo, tsopola sehlophantšu sa leamanyina o be o fe le tirišo ya sona. (2)
- 5.2 Efa hiponimi ya maina a a thaletšwego o be o fahlele karabo ya gago. (2)
- 5.3 Ngwala lefoko le le kotofaditšwego ka kganetšo o be o fe le modirišo wa sona. (2)
- 5.4 Na lefoko le: 'Barutwana ba bangwe ba a ba duma.' Ke la mohuta mang? Fahlela karabo ya gago ka lebaka. (2)
- 5.5 Hlaloša tirišo ya lentšu le 'fela' sekafokong se: 'a nagana ka thuto fela' o be o le diriše lefokong go tšweletša tlhalošo ya go fapana le ye e lego temaneng. (2)
- [10]**

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 30
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 70